

**MEĐUNARODNA KONFERENCIJA
»TEHNIČNI IN VSEBINSKI PROBLEMI KLASIČNEGA IN
ELEKTRONSKEGA ARHIVIRANJA; ARHIVI V GLOBALNI
INFORMACIJSKI DRUŽBI«**

**(Tehnički i suštinski problemi klasičnog i elektronskog arhiviranja; Arhivi u
globalnom informacijskom okruženju)**

Radenci: Pokrajinski arhiv Maribor i dr., 2. – 4. travnja 2014.

U Radencima (Slovenija) je od 2. do 4. travnja 2014. održana Međunarodna konferencija na temu *Tehnički in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja; Arhivi v globalni informacijski družbi* (Tehnički i suštinski problemi klasičnog i elektronskog arhiviranja; Arhivi u globalnom informacijskom okruženju) na kojoj su izlagali predavači iz dvanaest zemalja.

Na trodnevnoj je konferenciji održano ukupno 47 izlaganja. Izlaganja su bila podijeljena u više sesija: 1. *Zakonodaja in avtorske pravice* (Zakonodavstvo i autorska prava); 2. *Arhivska zakonodaja* (Arhivsko zakonodavstvo); 3. *Materijalno varovanje* (Materijalna zaštita); 4. *Upravljanje z dokumentacijom* (Upravljanje dokumentacijom); 5. *Standardizacija in uporaba* (Standardizacija i korištenje); 6. *Arhivi, knjižnice in muzeji* (Arhivi, knjižnice i muzeji); 7. *ScopeArchiv v praksi* (ScopeArchiv u praksi); 8. *Arhivi, knjižnice in muzeji*; 9. *Avtorske pravice* (Autorska prava); 10. *Ustvarjalci gradiva* (Stvaratelji gradiva); 11. *E-arhiviranje*; 12. *Upravljanje z dokumenti in arhiviranje* (Upravljanje dokumentacijom i arhiviranje); 13. *Obdelava arhivskega gradiva* (Obrada arhivskog gradiva).

Uvodne su riječi 2. travnja 2014., prvoga dana Konferencije, u kongresnoj dvorani uputili: Ivan Fras, direktor Pokrajinskog arhiva Maribor; dr. David Leitch, glavni tajnik Međunarodnog arhivskog vijeća iz Pariza, ujedno i počasni sponzor Konferencije; mag. Ivan Šijanec, direktor poduzeća Trevis d.o.o. i glavni sponzor za područje klasičnog arhiviranja; Boštjan Gaberc, direktor poduzeća Mikrografija d.o.o. i glavni sponzor za područje dugoročnog čuvanja gradiva te Igor Magdič, izvršni direktor Zdravilišča Radenci u sklopu kojeg se održava Konferencija.

Nakon uvodnih riječi, a prije samih izlaganja, riječ je dana gospodinu Siniši Domazetu, arhivistu Arhiva Bosne i Hercegovine koji je govorio o posljedicama požara od 7. veljače 2014., za vrijeme demonstracija građana u Sarajevu, kada je zapaljen Arhiv Federacije Bosne i Hercegovine te dio gradiva Arhiva Bosne i Hercegovine. Naglasio je da je vandalskim postupkom zauvijek nestalo vrijedno gradivo koje je preživjelo mnoge ratove na prostorima Bosne i Hercegovine. Smatra da se radi o kulturocidu nad iznimno vrijednim arhivskim gradivom s obzirom na činjenicu da su izgorjeli fondovi koji se više ne mogu vratiti ni rekonstruirati budući da gradivo nije bilo digitaliziralo.

Po završetku govora gospodina Domazeta započeo je radni dio Konferencije na temu *Zakonodaja in avtorske pravice* (Zakonodavstvo i autorska prava) gdje su održana četiri izlaganja.

Uvodno izlaganje »Kaj poleg referendumu prinaša Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih« (Što nakon referendumu donosi Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti i čuvanju dokumentarnog i arhivskog gradiva i arhivima) održao je mag. Bojan Cvelfar, direktor Arhiva Republike Slovenije koji je napravio paralelni prikaz starog i novog Zakona, odnosno prikaz spornog čl. 65. Zakona u svezi s dostupnošću gradiva koje sadrži podatke što se odnose na nacionalnu i javnu sigurnost, obranu, gradivo koje sadrži osobne podatke te gradivo nastalo prije konstituiranja Skupštine Republike Slovenije dana 17. svibnja 1990., a u svezi s bivšim društveno-političkim organizacijama. Skrenuo je pozornost da se Referendumom želi postići da svo gradivo društveno-političkih organizacija bude dostupno.

Nakon toga uslijedilo je izlaganje dr. Gregora Jenuša (Arhiv Republike Slovenije) »Varovanje občutljivih osobnih podataka u arhivskom gradivu jugoslovanske tajne policijske« (Zaštita povjerljivih osobnih podataka u arhivskom gradivu jugoslavenske tajne policije) koji se nadovezao na prijašnje izlaganje s obzirom da je tematski povezano s čl. 65 Zakona o zaštiti i čuvanju dokumentarnog i arhivskog gradiva i arhivima. Istaknuo je da je posljednjih nekoliko godina sve više zainteresiranih za istraživanje gradiva jugoslavenske tajne policije (primjerice UDBE), i to ne iz razloga novih otkrića već zbog javne rasprave oko pitanja treba li takvo gradivo biti dostupno za istraživanje ili mu pak pristup treba biti ograničen. Smatra da je briga arhivskih ustanova omogućiti istraživanje takve vrste gradiva, a u isto vrijeme štiti povjerljive osobne podatke koje gradivo sadrži. Dostupnost je takvoj vrsti gradiva regulirana čl. 65 Zakona koji definira da povjerljivi osobni podatci postaju dostupni 75 godina nakon njihova nastanka, odnosno 10 godina od smrti osobe na koju se ti podatci odnose. Iznimka je od navedenog da se ne može pristupiti povjerljivim osobnim podacima koji se odnose na žrtve jugoslavenske tajne policije.

Sljedeće je izlaganje »Med scilo in karibdo – poštovanje avtorskih in sorodnih pravic ter osebnih podatkov na primeru slikovnega arhivskega gradiva« (Između Scile i Haribde – poštivanje autorskih i srodnih prava i osobnih podataka na primjeru slikovnog arhivskog gradiva) održala mag. Mojca Jenko iz Narodne galerije Ljubljana. U svom se izlaganju osvrnula na to kako često arhivi, knjižnice, muzeji, galerije među arhivskim gradivom nailaze na autorska djela (skice, razglednice, krokije, analogne i digitalne fotografije i sl.). Smatra nužnim da je arhivistima, kustosima, knjižničarima obveza skrbiti o gradivu te ga obraditi da bude dostupno javnosti. Problem nastaje kada se takva vrsta gradiva koristi u znanstvene ili neke druge svrhe (objava u knjigama, korištenje na izložbama ili slično). Naime, *Zakon o avtorski in sorodnih pravicah* (Zakon o autorskim i srodnim pravima) traži poštivanje autorskih prava, *Zakon o varstvu kulturne dediščine* (Zakon o čuvanju kulturne baštine) traži poštivanje imovinskih prava, dok postojeće zakonodavstvo štiti ljudski integritet. Postavlja se pitanje kako prijeći preko svih zahtjeva nametnutih od zakonodavstva: za dobivanje svih potrebnih odobrenja autora, njihovih pravnih nasljednika, bivših vlasnika te podmirenja eventualnih financijskih izdataka određenih zakonom?

Zadnje je izlaganje održao Boštjan Gaberc, direktor poduzeća Mikrografija d.o.o. koji je, s obzirom na dugogodišnje iskustvo u opremanje arhivskih spremišta, predstavio najnoviju opremu u njihovoj ponudi.

Nakon kratke stanke slijedila je druga sesija, na temu *Arhivska zakonodaja* (Arhivsko zakonodavstvo) i treća sesija *Materijalno varovanje* (Materijalna zaštita) kada su u Kongresnoj dvorani održana po dva izlaganja u svakoj sekciji.

Prvo je izlaganje »Slovenski arhivi med struko in politiko« (Slovenski arhivi između struke i politike) održao dr. Peter Pavel Klasinc. Mišljenja je da je postojanje i razvoj slovenskih arhiva, slično kao i kod arhiva u drugim zemljama u svijetu, povezano s političkim događajima. Riječ »politika« definira odnose između nositelja arhivske struke i izvršitelja državne ili lokalne vlasti. Slijedom toga javljaju se dva pitanja. Prvo: kako arhivi mogu utjecati na dnevnu politiku, i drugo: kako politika utječe na arhive i njihov rad? Njegovo je mišljenje da su se odnosi između arhiva i politike počeli razvijati tek nakon 1990., dakle, poslije promjene političkog režima te je skrenuo pozornost da su arhivi u Sloveniji usko povezani i previše ovisni o politici (primjerice, financiranje arhivskih ustanova prilikom zaštite ljudskih prava, zaštite osobnih podataka, kod sudskih postupaka prilikom korištenja gradiva).

Slijedilo je izlaganje dr. Izeta Šabotića, direktora Arhiva Tuzlanskog kantona, na temu »Zakonodaja kot osnova uspešnega upravljanja arhivske dejavnosti« (Zakonodavstvo kao temelj za učinkovito upravljanje arhivskom djelatnošću). Ukazao je na činjenicu da je arhivsko zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini, sa stajališta struke, nedorečeno i konzervativno te da je rezultat dejtonskog ustrojstva države Bosne i Hercegovine, politizacije arhivske djelatnosti, pri čemu su interesi struke zapostavljeni i zanemareni poradi osobnih interesa političara. Naveo je da je arhivska struka u Bosni i Hercegovini danas opterećena velikim brojem otvorenih pitanja. Pored nefunkcionalnog arhivskog zakonodavstva, na vrlo su niskoj kadrovskoj razini, spremišni i materijalni kapaciteti čak su ispod minimuma utvrđenih nacionalnih standarda i normi. Ističe da je, uz visoka stručna znanja, potrebno ispuniti i druge uvjete, posebice one koji ovise od države: donošenje funkcionalnih arhivskih propisa, kadrovsko ekipiranje, osiguranje spremišnih prostora te materijalnih sredstava.

Mag. Ivan Šijanec i Andrej Potočnik iz poduzeća Trevis d.o.o. izlagali su na temu »Sistem gašenja v arhivih« (Sustav gašenja u arhivima). U kratkim su crtama izložili da arhivi i knjižnice posjeduju vrijedne i često jedinstvene i nezamjenjive dokumente o kojima treba skrbiti na pravilan način, u odgovarajućim spremišnim prostorima, s odgovarajućom opremom, a poradi trajnog očuvanja gradiva u svrhu korištenja budućih generacija. Ukazali su da je vatra jedan od najčešćih prijetnji spremišnih prostora. Mišljenja su da sveobuhvatna rješenja za zaštitu od požara trebaju biti prilagođena individualnim stupnjevima rizika svakog pojedinog spremišnog prostora. Nakraju su predstavili bogat izbor ponude poduzeća u sustavu zaštite od požara.

Andras Kovach iz DuPont-a je referatom »Vodilni v tržnih inovacijah in znanosti v svetu« (Vodeći lider u inovacijama) predstavio poduzeće DuPont koje ima više od

200 godina iskustva u različitim industrijama i u više od 90 zemalja, jedinstveno je pozicioniran za pomoć u rješavanju nekih od najvećih svjetskih izazova. Posebno se osvrnuo na činjenicu da poduzeće svake godine uvodi tisuće novih proizvoda i патената koji služe različitim granama djelatnosti, primjerice, elektronicima, komunikaciji, sigurnosti i zaštiti, poljoprivredi, prehrani, graditeljstvu, prijevozu i dr. Uz to nudi različita rješenja u arhivskoj struci povezana s preventivnom zaštitom, tehničkim opremanjem, odlaganjem gradiva, kao i s postupcima restauriranja/konzerviranja gradiva.

Nakon stanke za ručak u Kongresnoj je dvorani započela četvrta sesija, na temu *Upravljanje z dokumentacijom* (Upravljanje dokumentacijom).

Prvo izlaganje, na temu »Klasifikacijski načrti za razvrščanje dokumentacije z roki hranjenja v Sloveniji« (Klasifikacijski planovi za označavanje dokumentacije) održao je dr. Vladimir Žumer koji je općenito govorio o izradi klasifikacijskih planova.

Nastavno na prijašnje izlaganje slijedilo je izlaganje Aleksandera Lovrenčiča iz RTV Slovenije na temu »Poskus uvedbe modela klasifikacijskega načrta za razvrščanje dokumentacije z roki hranjenja v javnem zavodu RTV Slovenija« (Pokušaj uvođenja modela klasifikacijskog plana za evidentiranje dokumentacije javne ustanove RTV Slovenija). Ukazao je na činjenicu kako je javna ustanova RTV Slovenija zakonski obvezna izraditi klasifikacijski plan za označavanje dokumentacije nastale poslovanjem ustanove na način da obuhvati cjelokupnu dokumentaciju (od poslovnih dokumenta do elektroničke pošte). Vidi nužnim da klasifikacijski plan mora biti izrađen sukladno naputcima Arhiva Republike Slovenije i smjernicama Međunarodne udruge televizijskih arhiva.

Sljedeće je izlaganje bilo na temu »Arhiviranje in hramba poslovne dokumentacije podjetij v stečaju ali likvidacije« (Arhiviranje i pohrana poslovnih dokumenata poduzeća u stečaju ili likvidaciji) koje je održala Nina Gostenčnik, viša arhivistica iz Pokrajinskog arhiva Maribor. Ukazala je na činjenicu kako je arhiviranje i čuvanje poslovne dokumentacije trgovačkih društava u stečaju ili likvidaciji u Sloveniji otežano s obzirom na nepoznavanje pravnih propisa od strane samih stvaratelja i stečajnih upravitelja. Smatra da tome pridonosi i činjenica da arhivi nisu nadležni za preuzimanje takvog gradiva. Istaknula je da su arhivi nadležni samo za preuzimanje gradiva javnih poduzeća te poduzeća nastalih pretvorbom društvenih poduzeća (često je arhivistima onemogućen pristup i tom gradivu). Privatno gradivo arhiv preuzima temeljem druge pravne osnove (kupoprodajom, darovanjem, oporukom), s tim da to gradivo mora biti registrirano od strane arhiva.

Posljednje je izlaganje održala Karmen Matkovič iz poduzeća Mikrografija d.o.o. na temu »Digitalizacija in obdelava skenogramov knjižnega in arhivskega gradiva« (Digitalizacija i obrada skeniranog knjižnog i arhivskog gradiva) koja je u kratkim crtama govorila o ponudi poduzeća u svezi s digitalizacijom gradiva.

Nakon završetka izlaganja slijedio je domjenak pod pokroviteljstvom poduzeća Mikrografija d.o.o. Na kraju prvog dana Konferencije organizirana je kulturna večer, nakon čega je druženje nastavljeno u Mezzaninu.

Drugog dana Konferencije, 3. travnja 2014., održane su dvije paralelne sesije, u Kongresnoj dvorani i dvorani Izvir.

U Kongresnoj je dvorani održana peta sesija, na temu *Standardizacija in uporaba* (Standardizacija i korištenje) s ukupno četirima izlaganjima.

Dr. Bogdan Florin Popivici iz Rumunjskog državnog arhiva održao je izlaganje na temu »ISAD(G). Primjeri izboljšav« (ISAD(G) Primjeri poboljšanja norme). U svom je izlaganju skrenuo pozornost na nedostatke norme ISAD(G) te za svaki od ukazanih nedostataka pokušao dati okvire poboljšanja standarda. Nadalje, u kratkim je crtama pružio usporedni prikaz s normama ISO 15489, ISO 23081 i MoReq.

Nastavno na prijašnje bilo je izlaganje dr. Martina Stürzlingera iz Austrijskog arhivističkog društva na temu »Od pravila do smernica: nacionalna pravila za uporabu standarda ISAD(G) v Austriji in Švici« (Od pravila do smjernica: nacionalna pravila za korištenje standarda ISAD(G) u Austriji i Švicarskoj) koji je za razliku od prijašnjeg izlagača ukazao na prednosti korištenja standarda ISAD(G) smatrajući ga nužnim za korištenje pri opisu arhivskog gradiva.

Slijedilo je izlaganje više izlagača: dr. Alenke Šauper, dr. Polone Vilar, mag. Zdenke Semlič Rajh iz Pokrajinskog arhiva Maribor i dr. Izeta Šabotića iz Arhiva Tuzlanskog kantona na temu »Uporabnikov pogled na arhiv i popise arhivskog gradiva v arhivskih informacijskih sistemih« (Korisnikov pogled na arhiv i popise u arhivskim informacijskim sustavima). Mišljenja su da arhivske ustanove i opisi arhivskog gradiva nisu namijenjeni samo sebi ili pak samo arhivistima, već su tu prvenstveno za javnost. Istakli su da se zbog činjenice što postoje različite skupine korisnika (znanstvenici, povjesničari, studenti, učenici laici) nameće pitanje mogu li se svi oni jednako snaći u obavijesnim pomagala s obzirom na njihovu strukturu i sadržaj. Ističu važnim da je potrebno izraditi dobar arhivski informacijski sustav i stvoriti takvo korisničko sučelje koje će omogućiti uspješno pretraživanje i dohvat informacija. Svoje su izlaganje potkrijepili primjerima triju različitih skupina istraživača u arhivskim ustanovama.

Mag. Boštjan Zajšek iz Pokrajinskog arhiva Maribor nadovezao se na prijašnje izlaganje temom »Arhivski kopernikovski obrat – od prilagajanja uporabnika arhivskemu popisu k prilagajanju arhivskog popisa uporabniku« (Arhivski kopernikanski obrat – prilagođavanje korisnika arhivskom popisu i prilagođavanje arhivskog popisa korisniku). Svoje izlaganje temelji na istraživanju provedenom u inozemstvu, koje se odnosi na zahtjeve i očekivanja korisnika od obavijesnih pomagala. Vidi nužnim da se arhivisti moraju što prije prebaciti s tradicionalnih arhivskih popisa i opisa, koja se temelje na podacima koji proizlaze iz gradiva (odnosno iz čega je jedinica opisa sastavljena), na moderne arhivske popise i opise koji se temelje na kontekstima unutar jedinice opisa. Na taj se način smanjuje savjetodavna uloga arhivista u odnosima s korisnicima u dobivanju tražene informacije. Smatra da bi se dostupnošću detaljnijih arhivskih opisa *online*, zadovoljile potrebe korisnika prilikom istraživanja i pretraživanja, uključujući odgovarajuće nazive jedinica opisa, kao i opise.

Paralelno je u dvorani Izvir održana šesta sesija, na temu *Arhivi, knjižnice in muzeji* u kojoj su također izlagala četiri izlagača.

Refike Sülçevski iz Državne agencije arhiva Kosovo (Priština) izlagao je na temu »Klasifikacija dela v Kosovskem arhivu« (Klasifikacija poslova u arhivu Kosova). Skrenuo je pozornost da dugoročno planiranje poslova i zadataka za potrebe arhivske službe predstavlja aktivnost koju je potrebno pozorno sagledati sa svih stajališta struke. Isti problem nastaje i kod stvaratelja kod kojih se ti poslovi zanemaruju ili su u organizacijskoj strukturi na zadnjem mjestu. Ukazao je na činjenicu da ne postoji jasna vizija o arhivskim ustanovama. Takvim se mišljenjem stječe dojam da se Arhivi doživljavaju samo kao čuvari kulturne baštine.

Sljedeće je izlaganje, na temu »Arhivski portal Evrope – okno v arhivski digitalni svet« (Arhivski portal Europe – prozor u digitalni svijet), održao Vanja Pfajfar iz Arhiva Republike Slovenije. U svom je izlaganju predstavio Arhivski portal Europe – webni portal koji omogućuje pretraživanje arhivskog gradiva između na njemu registriranih arhiva. Naime, pod pokroviteljstvom Europske komisije i u suradnji s Europeanom, europski su arhivisti osmislili platformu koja korisnicima omogućuje izravan pristup digitalnim objektima te njihovim odgovarajućim metapodacima, kao i podacima o autorskim pravima. Uz svaki digitalni objekt nalazi se poveznica prema mrežnom mjestu originalnog digitalnog objekta.

Slijedilo je izlaganje Luane Malec iz Osrednje knjižnice Srečka Vilharja (Kopar) na temu »Album Slovenije: osebni spomini 20. sloletja« (Album Slovenije: osobna sjećanja 20. stoljeća). U izlaganju je bilo govora o inovativnom modelu putem webnog portala Kamra. Predstavila je »Album Slovenije« kao zasebnu zbirku u sklopu portala Kamra, odvojenu od ostalih zbirki ustanova koje čuvaju kulturnu baštinu u skladu s pravilima struke. Prema njenim riječima novo sučelje omogućuje korisnicima samostalno kreiranje sadržaja o kulturnim i društvenim događajima iz lokalne zajednice. Njegova je glavna svrha oživitjeti osobne fotografije prošlog stoljeća s kulturnog, političkog i ekonomskog stajališta, popraćene arhitektonskim, kulturnim, društvenim i umjetničkim karakteristikama tadašnjih gradova.

Selma Isić iz arhiva Tuzlanskog kantona održala je izlaganje na temu »Strokovna združenja in njihov prispevek k razvoju arhivske stroke« (Stručna udruženja i njihov doprinos razvoju arhivske struke). Ističe da je potreba suradnje arhivskih stručnjaka u okviru stručnih udruženja, arhiva sa stručnim udruženjima, ali i drugim kulturnim institucijama, posebno u okviru udruge BAM (informacijskih stručnjaka – bibliotekara, arhivista i muzeologa), nužan spoj u radu arhivske službe u Bosni i Hercegovini jer ona pruža raznolike mogućnosti u cilju boljeg razvoja i unapređenja struke. Ističe da su organizacija i djelovanje stručnih udruga jedan od čimbenika koji mogu bitno i značajno utjecati na razvoj i unapređenje arhivske djelatnosti. Nameće se pitanje je li raznolikost i rascjepkanost zaista najbolji način djelovanja arhivskih udruženja u Bosni i Hercegovini (jedno državno, tri entitetska udruženja i dva kantonalna). Naglašava da sva arhivska udruženja imaju iza sebe odgovarajuće rezultate te da su pridonijeli razvoju arhivske djelatnosti u zemlji. Unatoč tome nameće se pitanje bi li oni puno više doprinijeli struci djelovanjem samo jednog ili dvaju društava.

Zatim su pri završetku izlaganja na paralelnim sesijama slijedile zanimljive rasprave o temama izlaganja.

Nakon kratke stanke ponovno su održane dvije paralelne sesije, u Kongresnoj dvorani i dvorani Izvir.

U Kongresnoj je dvorani održana sedma sesija, na temu *ScopeArchiv v praksi* (ScopeArchiv u praksi), na kojoj su izlagala tri predavača.

Dr. Felix Akeret održao je izlaganje na temu »Izkušnje in dobra praksa sa *scopeArchivom*. Predstavitev verzije 5.2« (Iskustvo i dobra praksa sa *scopeArchivom*. Predstavljanje verzije 5.2) gdje je u kratkim crtama predstavio *scopeArchiv*.

Nakon toga uslijedilo je izlaganje na temu »Projekt elektronskega arhiva v Mestnem arhivu Budimpešta« (Projekt elektroničkog arhiva u Gradskom arhivu Budimpešta) koje je održala Flora Orthmayr iz Gradskog arhiva Budimpešte. U svom je izlaganju predstavila Projekt elektroničkog arhiva. Nacionalni informatički servis, Državni arhiv Mađarske i Gradski arhiv u Budimpešti osnovali su Konzorcij za realizaciju projekta elektroničkog arhiva. Projekt financiran od strane EU-a, a koji je imao za cilj izgradnju elektroničkog sustava u Mađarskoj za cjelovito evidentiranje gradiva i dugotrajno čuvanje digitalnih dokumenata, zaključen je u rujnu 2013. godine.

Posljednje je izlaganje imao dr. Miroslav Novak iz Pokrajinskog arhiva Maribor na temu »Praktični in teoretični problemi prevzemanja digitalnega gradiva EPK« (Praktični i teorijski problemi preuzimanja gradiva EPK – Europske prijestolnice kulture). Izložio je da preuzimanje digitalnog gradiva u arhivske ustanove predstavlja kompleks arhivskih stručnih, organizacijskih pa i tehnološko-tehničkih aktivnosti. Naveo je da su dobru lekciju imali u svezi s navedenim u Pokrajinskom arhivu Maribor prilikom preuzimanja gradiva stvaratelja pod nazivom Maribor 2012 – Europska prijestolnica kulture (ECC) kada su se pojavila mnogobrojna pitanja u svezi s arhivskom strukom, među ostalim i pitanja koja se odnose na dugoročno čuvanje na webnim stranicama ECC-a i cjelokupnog gradiva ECC projekta te s njima povezanih digitalnih sadržaja.

Paralelno je u dvorani Izvir održana osma sesija, ponovno na temu *Arhivi, knjižnice in muzeji*.

Dr. Vlasta Stavbar i Gabrijela Kolbič iz Sveučilišne knjižnice Maribor izlagale su na temu »Pridobitev in hramba zasebne knjižnice generala Maistra v Univerzitetni knjižnici Maribor« (Stjecanje i pohrana privatne knjižnice generala Maistra u Sveučilišnu knjižnicu Maribor). U kratkim su crtama prikazale način odlaganja gradiva i poštivanje načela prvobitnog reda.

Slijedilo je izlaganje Mete Kojc i dr. Jasne Malešič iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice iz Ljubljane na temu »Zaštita in konserviranje-restavriranje rokopisne zapuščine Frana Levstika« (Zaštita i konzerviranje-restauriranje rukopisne ostavštine Frana Levstika). U izlaganju je bilo govora o rukopisnoj ostavštini čuvanoj u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici čija Zbirka obuhvaća 40 mapa različitog gradiva sačuvanog na papiru. Zbog loše tehničke zaštite, loše kvalitete samog papira i tinte te iz razloga što je godinama gradivo

bilo izloženo mehaničkim oštećenjima, prašini i prljavštini, došlo je do oštećenja gradiva. U predavanju su posebnu pozornost posvetile provedenim postupcima konzerviranja i restauriranja gradiva (uzroci oštećenja i poduzete mjere u sprečavanju daljnjeg oštećenja). Usto, dale su preporuke i smjernice za čuvanje i sigurno rukovanje takvim gradivom.

Mag. Maja Nikolova iz Pedagoškog muzeja Beograd izlagala je na temu »Arhivsko gradivo v zasebni lasti in oblikovanje fondov v Pedagoškem muzeju v Beogradu« (Privatno arhivsko gradivo i oblikovanje fondova u Pedagoškom muzeju u Beogradu). Istaknula je da oblikovanje fondova na osnovu prikupljenog privatnog arhivskog gradiva predstavlja jedan od glavnih područja rada kustosa u Pedagoškom muzeju. Uglavnom, svi su osobni fondovi koji se nalaze u Zbirci dokumenata i arhivskog gradiva u Muzeju, nastali zahvaljujući donacijama ljudi koji su znali prepoznati značaj arhivskog gradiva za proučavanje povijesti školstva i prosvjete. Smatra da stručnjacima koji se bave zaštitom arhivskog gradiva ostaje kao trajni zadatak uspostavljanje veza s privatnim osobama u čijem se posjedu nalazi arhivsko gradivo kako bi ono bilo evidentirano, zaštićeno i predstavljeno stručnoj i široj javnosti.

Posljednje izlaganje u ovoj sesiji bilo je na temu »Uporabniku prijazen arhiv – dostop do filmskega arhivskega gradiva TV Slovenija« (Korisniku prijateljski arhiv – dostupnost filmskog arhivskog gradiva TV Slovenije) koje je održao Rok Omahen iz RTV Slovenija. Naglasio je da Arhiv TV Slovenije posjeduje obilje emisija, prijenosa, filmova, reportaža, s obzirom na činjenicu da slovenska televizija postoji više od 55 godina. Istaknuo je da arhivske snimke, kao kulturna i povijesna vrijednost, služe različitim korisnicima, uključujući znanstvenike, učitelje i profesore, istraživače iz različitih područja djelatnosti, kao i pojedince zainteresirane za prošlost. Ujedno je ukratko govorio o postupku izdavanja arhivskog gradiva na korištenje samim korisnicima i o možebitnim ograničenjima s kojima se suočavaju u radu TV Slovenije. Nakraju je skrenuo pozornost na trendove rada TV Slovenije u budućnosti.

Nakon izlaganja na paralelnim sesijama slijedila je rasprava o temama izlaganja.

U popodnevnim su satima domaćini organizirali izlet u Općinu Sveti Jurij ob Ščavnici koja je 2014. godine obilježila 110. obljetnicu rođenja Edvarda Kocbeka, slovenskog pisca, pjesnika i političara. Slijedom navedenog, u Domu kulture prikazan je film o životu i djelu Edvarda Kocbeka. Potom je slijedilo razgledavanje poznate Uljare Kocbek koja se od 1929. bavi proizvodnjom kvalitetnog bučinog ulja, izvanrednog *Mlina na vjetar* (na Stari gori) te degustacija domaćih vina Vinarije Kocuvan kraj očaravajućeg Blagoškog jezera. Drugi je dan Konferencije završen prigodnim domjenkom i druženjem u restoranu Pri Maji u Svetom Juriju ob Ščavnici.

Zadnjeg dana Konferencije, 4. travnja 2014., održane su također dvije paralelne sesije, u Kongresnoj dvorani i dvorani Izvir.

U Kongresnoj je dvorani održana deveta sesija, na temu *Avtorske pravice* (Autorska prava), te deseta sesija *Ustvarjalci gradiva* (Stvaratelji gradiva).

Prvo su izlaganje održali Milena Gašić i mag. Sejdalija Gušić iz Historijskog arhiva u Sarajevu na temu »Historijski arhiv Sarajevo – Balansiranje med zakoni« (Povijesni arhiv Sarajevo – Balansiranje između zakona). Naveli su činjenice da zbog raznolikosti i bogatstva informacija sadržanih u arhivskim fondovima i zbirkama, arhivi moraju balansirati između zakona koji omogućuju pravo na pristup informacijama i zakona koji štite integritet pojedinca, kao i interese arhiva. Smatraju važnim uspostaviti ravnotežu između pravnih odredbi mnogobrojnih zakona. Slijedom toga, prikazali su analizu pozitivnih zakonskih propisa koji se odnose na pravo na pristup informacijama, zaštitu osobnih podataka, autorska i srodna prava, izdavačku djelatnost i dr. u odnosu na Zakon o arhivima te predstavili praksu u Historijskom arhivu Sarajevo.

Slijedilo je izlaganje Jovana Popovića iz Beograda na temu »Zaštita avtorskih in drugih srodnih pravic na podlagi zakonskih predpisov« (Zaštita avtorskih i drugih srodnih prava na temelju zakonskih propisa). Skrenuo je pozornost da se vrijednost svakog zakona mjeri kriterijem doprinosa njegove primjene. Shodno tome, isto se odnosi i na zakonske propise kojima se uređuje zaštita avtorskih i drugih srodnih prava. Autorsko pravo štiti djela koja su rezultat intelektualnog rada u različitim područjima ljudskog stvaralaštva, primjerice, književnosti, znanosti, umjetnosti i dr. Dramatičan razvoj znanosti i informacijske tehnologije zahtijeva nov zakonski akt o intelektualnom vlasništvu. Ističe da su subjektivna autorska prava, po svojoj pravnoj prirodi, vrlo složena jer se sastoje od osobnih, pravnih i imovinskih prava.

Branka Molnar iz Zagreba govorila je na temu »Creative Commons licenci« (Autorskopravne licence). Istaknula je da su Creative Commons licence mehanizmi pravne zaštite koji omogućuju autorima (davateljima licence) zadržavanje svojih avtorskih i srodnih prava dok u isto vrijeme dopuštaju da druge osobe (primatelji licence) njihova djela umnožavaju, distribuiraju i koriste na neke druge načine. Creative Commons licence su besplatne, pravovaljane u cijelome svijetu i vrijede dokle god traje pripadajuće autorsko pravo te srodna prava u djelu. Naglasila je da autorska prava davatelja licenci ostaju zaštićena jer primatelji licence moraju priznati i označiti davatelja licence kao autora, uz svaku presliku djela zadržati sva upozorenja koja se tiču licence i u preslikama djela postaviti link na djelo. Primatelji licence ne smiju tehnološkim mjerama zaštite onemogućiti drugima pristup djelu.

Nakon toga uslijedila je sesija *Ustvarjalci gradiva* (Stvaratelji gradiva).

Katja Šturm iz RTV Slovenija izlagala je na temu »Vzgojno-izobraževalni potencial arhivskega in dokumentarnega gradiva projekta EUscreenXL« (Edukativni potencial dokumentarnog i arhivskog gradiva projekta EUscreenXL). U svom je izlaganju govorila o projektu EUscreenXL čiji je cilj proučiti utjecaj modernih tehnologija na učenje i edukaciju te na koji način audiovizualno arhivsko gradivo služi motivaciji učenika i studenata.

Slijedilo je izlaganje Ivane Posedi iz Državnog arhiva u Varaždinu na temu »Kategorizacija ustvarjalcev« (Kategorizacija stvaratelja). Navela je činjenicu da je Kategorizacija stvaratelja područnih državnih arhiva u Republici Hrvatskoj objavljena u Narodnim novinama u razdoblju od 2008. do 2010. godine i pri tome je napomenula da

su kategorizirani samo stvaratelji prve i druge kategorije. U proteklih šest godina mnogi su arhivi radili izmjene i dopune kategorizacije s obzirom na česte izmjene kod samih stvaratelja (spajanje, prestanak s radom, osnivanje novih i dr). Problem su različiti pristupi i kriteriji područnog arhiva te je iz tih razloga potrebno izraditi dobru strategiju kod ujednačavanja kategorizacija svih arhiva.

Zadnje je izlaganje bilo na temu »Prezimanje arhivskega gradiva in sodelovanje z ustvarjalci« (Preuzimanje arhivskog gradiva i suradnja sa stvarateljima), a održala ga je Antonietta Colombatti iz Regionalnog ureda za očuvanje kulturne baštine i krajobraza (Italija). U izlaganju je analizirana veza između stvaratelja i nadležnog arhiva, pogotovo u trenutku predaje gradiva u nadležni arhiv. Istakla je da se nameću pitanja koja se odnose i na privatno i na javno gradivo: kada i kako provoditi vrednovanje gradiva? Na koji način stvaratelji sudjeluju u vrednovanju? Koji su kriteriji za izlučivanje gradiva?...

Paralelno je u dvorani Izvir održana jedanaesta sesija, na temu *E-arhiviranje*.

Prvo su izlaganje održali mag. Tatjana Hajtnik, Alenka Starman, Jasmina Kogovšek i mag. Boris Domajnko iz Arhiva Republike Slovenije na temu »Praktični postopek oblikovanja SIP, AIP in DIP na primeru podatkovne zbirke Plebiscit 1990« (Praktični primjeri oblikovanja SIP, AIP i DIP na temelju baze podataka Plebiscit 1990).

Slijedilo je predavanje na temu »Standard za izmjenjavo podataka za arhiviranje: ključni standard za politiko digitalnoga arhiviranja francoskih arhivov« (Standard za razmjenu arhiviranja podataka: ključni standard za čuvanje digitalnih francuskih arhiva) koje je održala Claire Sibille de Grimoird s Odjela za francuske arhive pri Ministarstvu kulture i komunikacija. Istaknula je da je njezin Odjel u suradnji s državnim javnim servisima Francuske, koji su zaduženi za modernizaciju zemlje, razvio standard za razmjenu i arhiviranje podataka (SEDA). Od tada je standard SEDA uključen u preporuke Vlade za uspostavljanje arhivskih sustava za javne ustanove kao alat za dijalog s javnim arhivima. Smatra da SEDA igra važnu ulogu u francuskoj javnoj upravi. Ujedno je naglasila da je francuska Agencija za normizaciju standardizirala novi nacionalni standard NF Z 44-022.

Sljedeći je izlagao Miroslav Dučić iz Istorijskog arhiva Užice (Srbija) na temu »Izkušnje z elektronsko upravo na području Arhiva Užice« (Iskustvo s e-upravom u Arhivu Užice). U izlaganju je analizirao rad općinske uprave s primjerima iz prakse. Iako je već u nekima uvedena e-uprava, skrenuo je pozornost da prilikom uporabe novih tehnologija treba biti oprezan. Iako su usvojeni propisi i dan je pun legitimitet novim tehnologijama, još se uvijek zazire od pohrane elektroničkih dokumenta na odgovarajućim medijima.

Nakon stanke održane su dvije paralelne sesije, u Kongresnoj dvorani i dvorani Izvir.

U Kongresnoj je dvorani održana dvanaesta sesija, na temu *Upravljanje z dokumenti in arhiviranje* (Upravljanje dokumentacijom i arhiviranje).

Prvo su izlaganje održali mag. Marko Potokar, povjerenik za informacije Republike Slovenije, i dr. Igor Bernik s Fakulteta kriminalistike i sigurnosti na temu »Vzpostavitev sistema upravljanja varovanja informacij za projekt e-arhiviranja v skladu z ZVDAGA in ZVOP-1« (Uspostava sustava upravljanja sigurnošću informacija za projekt e-arhiviranja

u skladu s ZVDAGA i PDPA-1). Naveli su činjenicu da ključni elementi prilikom pohrane gradiva u elektroničkom obliku jesu odgovarajuća informacijska infrastruktura, upravljanje sustavom pohrane sukladno pravilima struke i strogo pridržavanje utvrđenih pravila u području informacijske sigurnosti (osiguranje tajnosti, cjelovitosti i dostupnosti). Radi osiguranja odgovarajuće razine informacijske sigurnosti i upravljanja informacijskom tehnologijom, preporučuju primjenu međunarodne norme ISO / IEC 27001 (Informacijska tehnologija – Sigurnosne tehnike – Sustavi za upravljanje informacijskom sigurnošću – Zahtjevi) i ISO / IEC 27002 (Informacijska tehnologija – Sigurnosne tehnike – Kodeks postupaka za upravljanje informacijskom sigurnošću). Smatraju da se, uz odgovarajuću uporabu, ovim dvama standardima pokrivaju zahtjevi Zakona o zaštiti osobnih podataka i Zakona o arhivskom gradivu i arhivima kako bi se postigla potpuna odgovarajuća informatička sigurnost i upravljanje informacijskim tehnologijama te sugeriraju korištenje i drugih standarda ili preporuka (npr.: ITIL, COBIT) u svrhu pokrivanja postavljenih zahtjeva.

Sljedeće je predavanje bilo na temu »Upravljanje s poslovno dokumentacijom in znanje zaposlenih« (Upravljanje poslovnom dokumentacijom i znanja zaposlenih) koje je održala Sanja Andrić iz Mariborskog vodovoda. Naglasila je da pravilno upravljanje poslovnom dokumentacijom i znanje zaposlenika predstavljaju važne stavke za uspješno poslovanje tvrtke. Slijedom toga predstavila je usporedbu stavova zaposlenika poduzeća Mariborskog vodovoda i zaposlenika u drugim slovenskim poduzećima na temu upravljanja poslovnim dokumentima i njihova znanja o tome. Zatim je prikazala usporedbu procjene važnosti upravljanja poslovnom dokumentacijom i učestalost korištenja određenih mogućnosti uređivanja poslovne dokumentacije. Nakraju je navela usporedbu mišljenja ispitanih zaposlenika o procjeni mogućeg gubitka ili uništenju važne poslovne dokumentacije i mogućeg *curenja* povjerljivih informacija i podataka iz tvrtke u kojoj su zaposleni.

Gordana Sövegeš Lipovšek iz Pokrajinskog arhiva Maribor održala je predavanje na temu »Postopek prevzemanja gradiva ustvarjalca v likvidaciji – Evropska prestolnica kulture Maribor 2012« (Postupak preuzimanja gradiva poduzeća u likvidaciji – Europska prijestolnica kulture Maribor 2012).

Slijedilo je izlaganje na temu »Dokumentarno i arhivsko gradivo v elektronski obliki pri Mestni občini Ljubljana« (Dokumentarno i arhivsko gradivo u nekonvencionalnom obliku u Gradu Ljubljani) koje su održale Tatjana Šenk i Nataša Bogme Kirn iz Zgodovinskog arhiva Ljubljana. U svom su izlaganju govorile o analizi digitalnog arhivskog gradiva nastalog u Gradu Ljubljani koje je provedeno od strane Zgodovinskog arhiva Ljubljana i poduzeća Kings, a u svrhu osnivanja digitalne pismohrane.

Posljednje su izlaganje održali Zlata Lesjak, Andreja Zelič iz Opće bolnice Celje i Bojana Aristovnik iz Zgodovinskog arhiva Celje na temu »Izkušnje s pripravo dokumentarnega gradiva, odabiranje in oddaja arhivskega gradiva pristojnemu arhivu v Splošni bolnišnici Celje« (Iskustva u sređivanju dokumentarnog gradiva, odabiranje i predaja arhivskog gradiva Opće bolnice Celje nadležnom arhivu). U svom su izlaganju predstavile poslovanje Opće bolnice Celje (SBK) koja ima status javne ustanove, s naglaskom na upravljanje

dokumentarnim gradivom. Skrenule su pozornost da je, sukladno članku 39. i članku 40. Zakona o zaštiti dokumentarnog i arhivskog gradiva i arhivima te Pravilnika o zaštiti dokumentarnog i arhivskog gradiva, Opća bolnica Celje dužna skrbiti o dokumentarnom i arhivskom gradivu u skladu s navedenim propisima te naposljetku predati sređeno arhivsko gradivo nadležnom arhivu – u ovom slučaju, Zgodovinskom arhivu Celje.

Paralelno je u dvorani Izvir održana trinaesta sesija, na temu *Obdelava arhivskega gradiva* (Obrada arhivskog gradiva).

Prvo je izlaganje bilo na temu »Popisovanje arhivskega gradiva Mednarodnega denarnega sklada in projekt za njihovo dostopnost na spletu« (Registriranje arhivskog gradiva Međunarodnog monetarnog fonda i projekta za njegovu dostupnost na mrežnim stranicama) koje je održao Gustavo Castaner iz Vijeća Europske unije (Odjel za upravljanje dokumentima centralnog arhiva). Prema njegovim je riječima Međunarodni monetarni fond uspješno završio ambiciozan projekt standardiziranja popisa gradiva Fonda i predočio ga na mrežnim stranicama putem aplikacije Adlib. Naglasio je da njegovo mišljenje o navedenom projektu ne predstavlja i službena stajališta Vijeća Europske unije.

Slijedilo je predavanje Katarine Kraševac, slobodne umjetnice iz Maribora, na temu »Urejanje, popisovanje in materialno varstvo zasebne pisne kulturne dediščine glasbene provenience« (Sređivanje, opis i čuvanje privatne pisane kulturne baštine glazbene provenijencije). U svom je izlaganju rekla da je u sklopu natječaja za izbor kulturnih projekata iz područja glazbene umjetnosti nagrađena radnom stipendijom u području glazbene umjetnosti gdje projekt uključuje povijest glazbe, arhivistiku i pisanu kulturnu baštinu glazbene provenijencije (sređivanje i opis te predaja nadležnim ustanovama). Naglasila je da Projekt služi kao polazište za profesionalna istraživanja slovenske kulturne baštine glazbene provenijencije. Također je mišljenja da je odlična osnova za definiranje ciljeva za sređivanje, opis i zaštitu gradiva nastalog radom slobodnih umjetnika i institucija na području glazbene umjetnosti.

Nikola Mokrović iz Centra za suočavanje s prošlošću i dr. Živana Heđbeli iz Zagreba izlagali su na temu »Uporaba aplikacije ICA AtoM v razvoju Arhiva za človekove pravice« (Uporaba aplikacije ICA AtoM u osnivanju Arhiva za ljudska prava). Naglasili su da je trend arhiviranja kao specifičnog društvenog, a ne samo profesionalnog i institucionalnog, djelovanja u sve većem porastu. Mišljenja su da se zahvaljujući razvoju informacijskih tehnologija – različitih *document management* i *content management* sustava, kolaborativnih platformi, platformi za digitalne repozitorije, društvenih mreža – praktički sva digitalna produkcija automatski nalazi u sustavima koji upravljaju i čuvaju digitalne objekte, a fizički analogno stvoreni objekti također u sve većoj mjeri ulaze u procese digitalizacije. Nadalje, smatraju da se zajedno s jačanjem svijesti o univerzalnom značaju znanja i informacija šire područja koja pokazuju potrebu da budu sačuvana i (iznova) reprezentirana u digitalnom okruženju. Naglašavaju da je cilj aplikacije ICA AtoM zaštititi gradivo nastalo radom organizacija civilnog društva devedesetih godina te da problem deficitarnosti u vidljivosti takvog gradiva pokuša dodatno nadomjestiti i u digitalnom okruženju.

Sljedeće je izlaganje bilo na temu »Pomen vrednotenja gradiva v arhivu« (Važnost vrednovanja gradiva u arhivu) koje je održala dr. Jasna Požgan iz Državnog arhiva za Međimurje. U kratkim je crtama govorila o povijesti vrednovanja u svijetu i Hrvatskoj. U svom je izlaganju skrenula pozornost na pitanje jesu li društvene vrijednosti u skladu s vrijednostima arhivske struke i je li ih ona dužna bespogovorno prihvatiti. Ako je tako, može se očekivati da će se u skladu s trenutnim vrijednostima šire zajednice provoditi vrednovanje arhivskog gradiva, odnosno oblikovati zapisi o nekom subjektu (pravna ili fizička osoba), ovisno o njenim potrebama. Ponovno se nameće pitanje hoće li to u budućnosti za struku značiti da će ona, sukladno potrebama ili mogućnostima vremena, sačuvati 1 – 5 % ili možda 20 – 30 % arhivskog gradiva, neovisno o nosaču zapisa, kao svjedočanstvo ili memoriju o nekom stvaratelju? Ističe da što se tiče kriterija vrednovanja, izgledno je da će u budućnosti arhivisti možda drukčije vrednovati gradivo, ukoliko će ono uopće postojati u fizičkom obliku, odnosno možda će vrednovati zapise ili metapodatke o gradivu koje će biti raspršeno u virtualnoj stvarnosti, poput matrixa, što će zamijeniti trenutnu sadašnjost te će time ove teme kojima se trenutno bavimo postati dio neke vrlo daleke prošlosti pohranjene na virtualnim nosačima zapisa. Vidi nužnim da struka mora sama pronaći odgovore na brojne dvojbe s kojima se trenutno suočava, ali da uz to mora, po uzoru na mnoge druge profesije, stvoriti svoje prepoznatljive vrijednosti i standarde (valorizacija, opis itd.). Naglasila je da je na arhivskoj struci zadatak da svojom djelatnošću stvori ozračje u kojem će arhivska ustanova biti od ljudi i za ljude koji će znati prikladno vrednovati sačuvanu kolektivnu svijest iskazanu u arhivskom gradivu.

Marina Selnik iz Hrvatskog državnog arhiva izlagala je na temu »Ekipno delo pri urejanju arhivskega gradiva« (Timski rad u sređivanju gradiva). Svojim je izlaganjem ukazala na činjenicu da kvaliteta napravljenog posla ovisi o kvaliteti osobe koja ga obavlja. Međutim, to ne podrazumijeva samo faktor stručnosti i znanja koje neka osoba posjeduje već njegove kognitivne i komunikacijske sposobnosti, osobine ličnosti te način na koji surađuje s kolegama i prenosi ili prima nova znanja. Ističe da su u slučaju timskog rada gdje se grupiraju i multipliciraju ukupna znanja koja posjeduju svi pojedinci zajedno te društvene i komunikacijske vještine od ključnog značaja. One se mogu unaprijediti, naučiti, usavršiti. Sukladno navedenom smatra da treba staviti naglasak na kontinuiranu edukaciju unutar arhiva koja bi omogućila kvalitetan timski rad.

Posljednje je izlaganje »Oblikovanje in razdelitev fonda – izzivi in rešitve« (Oblikovanje i opis fonda – izazovi i rješenja) održala Marijana Jukić iz Hrvatskog državnog arhiva. Predavanje je predstavila na fondu Socijalističkog saveza radnog naroda Hrvatske. Mišljenja je da polazne točke u arhivističkom sređivanju i obradi fondova društveno-političkih organizacija zahtijevaju dobro poznavanje društvenih procesa, političkih aktivnosti i idejnih kretanja u proteklom razdoblju koje je odredilo tijek političkih promjena, kako u SRH, tako i u SFRJ. Ističe da se takav pristup u obradi i sređivanju gradiva fondova društveno-političkih organizacija pokazao jako uspješnim i korisnim jer je korisnicima omogućio da na jednostavan i jasan način pristupe informacijama.

Nakon izlaganja na paralelnim su sesijama slijedile zanimljive rasprave o temama izlaganja.

Nakraju su organizatori Konferencije pozdravili nazočne i zahvalili svima na sudjelovanju te ujedno uputili ljubazan poziv za aktivno sudjelovanje na Konferenciji koja će biti organizirana sljedeće godine.

Karmen Markezić